

בבית המשפט העליון

רע"א 4556/10

בפני: כבוד השופט א' רובינשטיין

המבקשת: אווה דורית הופה

נגד

המשיבים:

1. האפורופוס הכללי
2. הספרייה הלאומית בע"מ
3. THE GERMAN LIBRARY ARCHIVE IN MARBCH
4. עו"ד א' סול, מנהל עזבון המנוח מקס ברוד ז"ל
5. עו"ד שי קסוטו, מנהל עזבון המנוחה אלזה הופה ז"ל
6. אניטה רות ויזלר

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב (השופטת הבכירה שטופמן) מיום 25.5.10 בתיק רמ"ש 21541-01-10

בשם המבקשת: עו"ד אורי צפת; עו"ד עודד הכהן

החלטה

א. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב (השופטת הבכירה שטופמן) מיום 25.5.10 בתיק רמ"ש 21541-01-10 בו התקבל חלקית ערעור המבקשת על החלטות בית המשפט לענייני משפחה במחוז תל אביב (השופטת קופלמן-פרדו) מיום 27.12.09 ומיום 11.1.10 בתיק ת"ע 105050/08.

רקע

ב. אלה תמצית העובדות כפי שנקבעו בבית המשפט המחוזי. הסופר הנודע ד"ר פרנץ קפקא העביר לחברו - סופר חשוב אף הוא - ד"ר מקס ברוד חלק מכתביו, וביקש

ממנו להשמידם לאחר מותו. ברוד לא מילא אחר הבקשה, ובהמשך אף פירסם חלק מהכתבים. לפני מותו ציוה ברוד את כל רכושו, ובכלל זאת כתבי קפקא שהיו ברשותו, למזכירתו הגברת אילזה הופה (להלן הופה). בצוואה זו נאמר, בין היתר, כי לאחר מותה של הגברת הופה:

”כל כתבי היד, המכתבים, הניירות והמסמכים האחרים הנזכרים... ימסרו לשמירה לספריה של האוניברסיטה העברית בירושלים או לספריה העירונית בתל אביב או לגינזך ציבורי אחר...”.

ביום 2.9.07 הלכה הגברת הופה לעולמה, ולפני כן ציותה את רכושה לשתי בנותיה - המבקשת והמשיבה 6. ביום 1.1.08 הגישו הבנות בקשה לקיום צוואה, ולאחר שהוגשו התנגדויות הועבר העניין לבית המשפט לענייני משפחה.

ג. לצורך ההליך דנא אין צורך לסקור את ההשתלשלות הדיונית כולה, ודי לציין כי בית המשפט מינה את משיבים 4-5 למנהלי עיזבונותיהם של ברוד והופה (בנפרד, בהתאמה; בהמשך מונה עו"ד הדר כמנהל עזבון משותף עם עו"ד קסוטו לעזבון הופה), ולאחר מכן הורה (בשתי החלטות נשוא הליך זה) על פתיחת כספות (בישראל ובשווייץ) בהן יתכן שנמצאים חלק מכתביהם של ברוד או קפקא. בהחלטה הראשונה (מיום 27.12.09) הורה בית המשפט למנהלי העזבונות לפתוח את הכספות בנוכחות שניהם ועמם גנז המדינה ומומחה מטעמו ובאי כוח הבנות. בהמשך הגישה המבקשת בקשה, בה נטען כי הכתבים שהיו בידי ברוד הועברו להופה במתנה, וכי אף היא העבירה אותם לבנותיה במתנה - ומכאן, כי אין מדובר בחלק מעיזבון כלשהו. בהחלטה השנייה (מיום 11.1.10) דחה בית המשפט את הבקשה, בקבעו כי טענת המתנה נעדרת מכתבי הטענות והועלתה לראשונה בבקשה הנזכרת.

ד. כלפי החלטות אלה הוגשה בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי, ועניינה פתיחת הכספות. בית המשפט דן בבקשה כבערעור, דחה את הערעור לגבי עצם ההוראה בדבר פתיחת הכספות אך צימצם את מספר הנוכחים בעת פתיחתן (כפי שיפורט להלן). בין היתר נקבע, כי חובת מנהלי העזבונות לברר את נכסי העזבונות מחייבת את פתיחת הכספות. עוד נאמר:

”ויתרה מזו - פתיחת הכספות תקדם אינטרס נוסף והוא ניהולו של משפט יעיל, וחשוב מכך, הוגן. כך, עשויות פתיחת הכספות ובירורן תכולתן לגדר ולצמצם את המחלוקת שבין הצדדים, שהרי אם יתברר כי הכספות

אינן כוללות כל שארית מעיזבוננו של ד"ר ברוד, תצומצם עד מאוד המחלוקת בין הצדדים. כמו כן, אין לשלול את הטענה, כי בכספות עשויים להימצא מסמכים שיקדמו את חשיפת האמת, בכך שיסייעו בפרשנות צוואת הגב' הופה וצוואת ד"ר ברוד, ובהפרכת או אשרור טענת המתנה" (עמ' 7).

בית המשפט דן באיזון בין אינטרסים אלה לבין טענות המבקשת לגבי פגיעה באינטרסים נוגדים שלה. בין היתר דחה בית המשפט את הטענה, כי פתיחת הכספות תפגע בפרטיותה של המבקשת: "סבורה אני כי במישור הפרטני לא הניחה המערערת תשתית עובדתית לפגיעה בזכות לפרטיות" (עמ' 8). עוד נאמר, כי אף בהנחה של פגיעה במידת מה בפרטיותה של המבקשת ואחותה (המשיבה 6) או של אמם המנוחה, לא היה בכך כדי להצדיק את הותרת הכספות חתומות, וכי המבקשת רשאית "לפעול למניעת הנזק הנטען [מהחשיפה התקשורתית שעשויה להיות לפתיחת הכספות - א"ר] באמצעות הכלים המשפטיים העומדים לרשותה" (עמ' 9). עוד נקבע, כי המבקשת לא ביססה את טענתה לנזק כלכלי שעלול להיגרם מפתיחת הכספות. עם זאת, בית המשפט הורה על שינוי הרכב הנוכחים במעמד הפתיחה, וקבע כי יהיו נציגי הבנות, שני מנהלי העזבונות ושני מומחים לשימור מסמכים שימונו על ידי המשיב 1.

ה. כלפי פסק דין זה הוגשה הבקשה הנוכחית, שניתן לחלקה לשתי קבוצות של טענות. הקבוצה הראשונה עניינה טענות החורגות במובהק מההחלטה הנקודתית בדבר פתיחת הכספות בנושאים שאמנם הוזכרו בפני בית המשפט המחוזי אך במישור האופרטיבי נתבקשה התערבותו במהות בפתיחת הכספות. בין היתר נטען כלפי עצם מינוי מנהל עיזבון לעזבון ברוד, בנימוק שהופה ירשה את העיזבון לאחר מותו (כפי שנקבע, כנטען, בפסק דין משנת 1969) ואין עוד קיום לעיזבון כאמור. כן נטען, כי לא היה מקום למינוי מנהל עיזבון בהליך שעניינו בחינת כשרות המצוה וכשרות הצוואה, או לדון בנושאים החורגים מסוגיות מצומצמות אלה. נטען גם כלפי הנחות המוצא של בתי המשפט בדבר מעמדה, שלא הוכח כנטען, של משיבה 2 בהליך.

ו. קבוצת הטענות השנייה מתייחסת באופן ישיר יותר לסוגיית פתיחת הכספות. בין היתר נטען, כי הכספות נפתחו בעבר על ידי שני מנהלי עיזבון זמניים ודי בכך; כי למעט "חשד סתמי" שהעלתה משיבה 2 בדבר דברים שעלולים להיות "מוסתרים" בכספות לא הוצגה עילה לפתחן; כי שגה בית המשפט בקבעו שהמבקשת עצמה אינה יודעת את תכולת הכספות; כי פתיחת הכספות פוגעת בפרטיות המבקשת ובפרטיותה של אמה המנוחה. עוד נטען, כי אין חולק שמשך שנים עובר לפטירתה של הופה לא

נפתחו הכספות, וכי גם הבנות לא עשו כן, ומכאן שאין סיבה או חשד המחייבים את פתיחתן באופן מייד. נטען, כי פתיחת הכספות לא תיעל את ניהול ההליך, ותחת זאת תהפוך אותו ל-"Issue תרבותי" תוך גרימת סרבול והוצאות למבקשת. נטען, כי בית המשפט קיבל את הטענה בדבר פגיעה בפרטיות, אך האמצעי שנקט (צמצום הנוכחים במעמד הפתיחה) אינו מאיין את הפגיעה "האנושה לפרטיות המבקשת ואמה", ובכל מקרה די במומחה שימור אחד (שלגביו הסכימה בשעתו המבקשת אך חזרה בה). נטען, כי לצורך עריכת פרטת העיזבון די ברישום עצם קיומן של הכספות. אשר לנזק הכלכלי נטען, באופן סתמי ולא מפורט, כי "הסכנה מתגבשת עם פתיחת הכספות והיא ברורה ומובנת מאליה". ולבסוף, בכל הנוגע לקביעת בית המשפט, לפיה פתיחת הכספות עשויה לסייע בבירור טענת המתנה - נטען, כי הוגשה חוות דעת מומחה ששטרי המתנה הם מסמכים אותנטיים, והמשיבים לא השיגו על כך (אם כי יש לומר, שחוות הדעת נחתמה חודשים לאחר החלטות בית המשפט לענייני משפחה נשוא ההליך).

דיון והכרעה

ז. לאחר העיון אין בידי להיעתר למבוקש. כידוע, רשות ערעור בגלגול שלישי נשקלת אך במקרים המעוררים שאלה משפטית או ציבורית חשובה (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123). העניין המונח בפנינו, הוראה על פתיחתן של כספות ספציפיות בהליך קונקרטי על מנת לייעל את הדיון בו, אינו בא בגדרים אלה. ואף אם נדרש איזון מסוים בין אינטרס זה לאינטרסים שונים של המבקשת (ואמה המנוחה), המדובר באיזון ספציפי התחום לנסיבותיו וככזה אינו בא בשעריה המצומצמים של הלכת חניון חיפה. המדובר בעניין דיוני מקדמי מובהק, ובכגון אלה "מתעצמת נטייתו של בית משפט זה להימנע מהתערבות" (רע"א 9288/07 איוב נ' שפיגל (לא פורסם)). כידוע:

"החלטות ביניים בעניינים דיוניים מסורות דרך כלל לשיקול דעתו של השופט בערכאה הדיונית (רע"א 8057/03 בנק לאומי נ' ע.ד.ג. גולן (לא פורסם)), ואינן מסוג העניינים אשר בית משפט זה נזקק להם במסגרת דיון בגלגול שלישי (רע"א 10382 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פד"י לו(3), 123) (רע"א 3133/04 שמואל נ' הדסה נעורים (לא פורסם) - השופטת פרוקצ'יה).

ועוד נזכור, כי אין מדובר בהחלטה המכריעה בזכויות הצדדים, או בפסק דין סופי במחלוקתם ואף בכגון אלה תהיה ההתערבות מצומצמת (בע"מ 9336/08 עזבון פלוני נ')

פלוגית (לא פורסם); רע"א 973/07 בנק מזרחי טפחות בע"מ (לשעבר בנק המזרחי המאוחד בע"מ) נ' בן אליעזר (לא פורסם); ש' לויז, תורת הפרוצדורה האזרחית - מבוא ועקרונות יסוד (מהדורה שניה, תשס"ח) 214). ולבסוף, קשה להלום טענה שעניינה שלילת אפשרותה של ערכאה דיונית לעיין בחומר שהיא סבורה שיכול לייעל את הדיון בפניה.

ח. על אף האמור ניסיתי לבחון אם אכן קיימת טענה לנזק בלתי הפיך שעלול להיגרם מפתיחת הכספות, טענה שחרף האמור עשויה אולי להצדיק מתן רשות ערעור (ברוח סעיף 41(ב) וסעיף 52(ב) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), תשמ"ד - 1984 שעניינם ערעור בגלגול ראשון) - אך סבורני, כי המבקשת לא העלתה טענה קונקרטית הבאה בגדרים אלה. בכל הנוגע לנזק הכלכלי שעלול להיגרם מפתיחת הכספות לא הובא כל פירוט (אשר מתבקש בפרט נוכח טענת המבקשת, כי היא עצמה מודעת לתוכן הכספות). אין לצפות מבית המשפט להעלות השערות משלו באשר לכוונת המבקשת, ונורמטיבית אין לו אלא להניח שבהיעדר פירוט אין טענה ממשית. אשר לפגיעה בפרטיות, אף טענה זו נטענה ללא כל פירוט - וכבר ציין בית המשפט המחוזי, כי המבקשת רשאית "לפעול למניעת הנזק הנטען באמצעות הכלים המשפטיים העומדים לרשותה". ככל שבפי המבקשת טענה מבוררת בהקשר זה, היה בידה זמן די הצורך להעלותה בפני בית המשפט לענייני משפחה, שבידו שורה של כלים דיוניים להבטחת הפרטיות ומניעת פגיעה בה ברשות הרבים, ככל שיש חשש לכך.

ט. אכן, המבקשת מעלה טענות משפטיות, בכללן כי מעמד מנהלי העיזבון בהליך אינו חף מספקות, וכי בית המשפט לענייני משפחה הרחיב את יריעת הדיון מעבר למסגרת המצומצמת שהיא סבורה שהוא תחום לו - ברם, אין מקומן של טענות אלה בהליך המצומצם - שעניינו, במסגרתו ובמהותו, פתיחת הכספות, כדי שלא יהיה ההליך בבית המשפט לענייני משפחה בחינת "חתול בשק". מכל מקום, אין בפנינו תשתית להידרש לטענות הללו, שבנסיבות מקומן בבית המשפט לענייני משפחה - ובמידת הצורך, בהליכי ההשגה על הכרעותיו בעניינן. סוף דבר אין בידי להיעתר לבקשה, ממילא אין צורך להיזקק לבקשה לעיכוב ביצוע שהוגשה ביום 22.6.10.

ניתנה היום י"א בתמוז תש"ע (23.6.10).

ש ו פ ט